Rozdział I. Świadczenie usług finansowych, w szczególności bankowych, a stosowanie przepisów RODO

Chapter I. Provision of financial services, in particular banking services, and application of the provisions of the GDPR

*Karolina Ciołek**

§ 1. Uwagi wstępne

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie wybranych zagadnień związanych z wejściem w życie 25.5.2018 r. nowych przepisów dotyczących ochrony danych osobowych, to jest rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 2016/679 z 27.4.2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy Nr 95/46/WE[1], a także ustawy z 10.5.2018 r. o ochronie danych osobowych[2], wpływ tych przepisów na świadczenie usług finansowych, na przykładzie usług bankowych.

Omówiony zostanie m.in. cel i przedmiot ww. rozporządzenia, zakres jego stosowania, zasady dotyczące przetwarzania danych osobowych, a także prawa osób, których te dane dotyczą.

---

* Doktorantka Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

[1] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 2016/679 z 27.4.2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy Nr 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz.Urz. L Nr 119, s. 1 ze zm.).

[2] Ustawa z 10.5.2018 r. o ochronie danych osobowych (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1781 ze zm.).

Wskazany zostanie wpływ tych przepisów na świadczenie usług finansowych w Polsce na przykładzie usług bankowych. Nakreślone zostaną zmiany w procedurze ochrony i przetwarzania danych osobowych przez banki w stosunku do ich klientów.

Z art. 47 Konstytucji RP z 2.4.1997 r.[3], w myśl którego „Każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym", wynika nakaz ochrony przez państwo życia osoby fizycznej. „Prawo do ochrony danych osobowych, jako jeden z elementów prawa do ochrony własnej prywatności, ma swoje źródło w przepisach, art. 47, art. 49, art. 50 i art. 51 Konstytucji RP"[4]. Jednak prawo do ochrony danych osobowych może zostać ograniczone przez uzasadniony interes innych osób fizycznych oraz interes publiczny, który nie ma definicji ustawowej i jest pojęciem nieostrym, jednak w doktrynie nastąpiły próby jego zdefiniowania. „Za sprawę szczególnie istotną dla interesu publicznego należy uznać taką, która – ze względu na rodzaj, czas, miejsce, sposób, okoliczności rozstrzygania i późniejszej realizacji – w istotnym zakresie wpływa lub może wpływać na wykonywanie przez podmioty władzy publicznej ich uprawnień i obowiązków"[5].

§ 2. Usługi finansowe a usługi bankowe

Według *E. Rutkowskiej-Tomaszewskiej* „pojęcie usług finansowych należy uznać za kluczowe dla identyfikowania i rozróżniania instytucji finansowych. Dają temu wyraz dyrektywy sektorowe dotyczące rynku finansowego, które w pierwszej kolejności wskazują rodzaje wykonywanych, dozwolonych usług finansowych, a dopiero później przyporządkowują im dany rodzaj instytucji (np. instytucje kredytowe, inwestycyjne, ubezpieczeniowe)"[6].

Zgodnie z dyrektywą Nr 2002/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 23.9.2002 r. dotyczącą sprzedaży konsumentom usług finansowych na odległość oraz zmieniającą dyrektywę Rady Nr 90/619/EWG oraz dyrektywy Nr 97/7/WE i 98/27/WE, która jako pierwsza posłużyła się definicją usługi finansowej, usługą finansową są wszelkie usługi o charakterze bankowym, kredytowym, ubezpieczeniowym, emerytalnym, inwestycyjnym lub płatniczym[7].

[3] Konstytucja RP z 2.4.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.).

[4] *A. Krasuski*, Ochrona danych osobowych na podstawie RODO, Warszawa 2018, s. 28.

[5] Informacje znajdujące się na stronie internetowej: http://opengovernment.pl/baza-wiedzy/czym-jest-interes-publiczny (dostęp: 8.6.2018 r.).

[6] *E. Rutkowska-Tomaszewska*, Ochrona prawna klienta na rynku usług bankowych, Warszawa 2013, s. 56.

[7] Por. *ibidem*, s. 57.

W prawie polskim po raz pierwszy pojęcie usługi finansowej pojawiło się w art. 16a ustawy z 16.4.2004 r. o zmianie ustawy o ochronie niektórych praw konsumentów oraz odpowiedzialności za produkt niebezpieczny[8]. Zgodnie z tą ustawą do usług finansowych zalicza się w szczególności czynności bankowe, umowy kredytu konsumenckiego, czynności ubezpieczeniowe oraz umowy uczestnictwa w funduszu inwestycyjnym otwartym, specjalistycznym funduszu inwestycyjnym otwartym, funduszu inwestycyjnym zamkniętym, specjalistycznym funduszu inwestycyjnym zamkniętym i funduszu inwestycyjnym mieszanym.

Obecnie pojęcie usługi finansowej znajduje się ustawie z 30.5.2014 r. o prawach konsumenta. W myśl art. 4 ust. 2 należą do niej: „czynności bankowe, umowy kredytu konsumenckiego, czynności ubezpieczeniowe, umowy nabycia lub odkupienia jednostek uczestnictwa funduszu inwestycyjnego otwartego albo specjalistycznego funduszu inwestycyjnego otwartego i nabycia lub objęcia certyfikatów inwestycyjnych funduszu inwestycyjnego zamkniętego, usługi płatnicze – z wyjątkiem umów dotyczących usług finansowych zawieranych na odległość”[9]. Jednak jest to katalog otwarty.

Zgodnie z dyrektywą Nr 2004/39/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 21.4.2004 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych zmieniającą dyrektywę Rady Nr 85/611/EWG i 93/6/EWG i dyrektywę Nr 2000/12/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz uchylającą dyrektywę Rady 93/22/EWG[10] do usług finansowych zalicza się: „przyjmowanie i przekazywanie zleceń w odniesieniu do jednego, lub większej liczby instrumentów finansowych, realizacje zleceń w imieniu klientów, zawieranie transakcji na własny rachunek, zarządzanie pakietem akcji, doradztwo inwestycyjne, emisję instrumentów finansowych i/lub wprowadzanie instrumentów finansowych na zasadzie zaangażowania przedsiębiorstwa, wprowadzanie instrumentów finansowych bez zaangażowania przedsiębiorstwa, prowadzenie Wielostronnych Platform Obrotu – Załącznik 1 sekcja A do MIFID”[11].

---

[8] Ustawa z 16.4.2004 r. o zmianie ustawy o ochronie niektórych praw konsumentów oraz odpowiedzialności za produkt niebezpieczny (t.j. Dz.U. z 2012 r. poz. 1225).

[9] Ustawa z 30.5.2014 r. o prawach konsumenta (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 287 ze zm.).

[10] Dyrektywa Nr 2004/39/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 21.4.2004 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych zmieniająca dyrektywę Rady Nr 85/611/EWG i 93/6/EWG i dyrektywę Nr 2000/12/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz uchylająca dyrektywę Rady Nr 93/22/EWG (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A32004L0039, dostęp: 24.5.2018 r.).

[11] Dyrektywa Nr 2004/39/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 21.4.2004 r. w sprawie rynków instrumentów finansowych zmieniająca dyrektywę Rady Nr 85/611/EWG i 93/6/EWG i dyrektywę Nr 2000/12/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz uchylająca dyrektywę Rady 93/22/EWG (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A32004L0039, dostęp: 24.5.2018 r.).

Usługi bankowe zaliczane są do jednej z odmian usług finansowych. W celu dokonania prawidłowej interpretacji usług bankowych niezbędne było odniesienie się do pojęcia usług finansowych, w tym do dyrektywy Nr 2005/65 /WE, co uczyniono powyżej[12]. W najbardziej ogólnym i generalnym ujęciu usługami finansowymi (w tym bankowymi) są określone rodzaje aktywności instytucji finansowych (tj. instytucji kredytowych, ubezpieczeniowych, inwestycyjnych i płatniczych) na rynku finansowym[13].

Polski ustawodawca podobnie jak przy usłudze finansowej nie stworzył legalnej definicji usługi bankowej, jednak można ją definiować jako usługę świadczoną przez banki klientom indywidualnym, czyli konsumentom oraz innym podmiotom gospodarczym w sposób tradycyjny, czyli w oddziale banku, a także w sposób nowoczesny – przez telefon czy drogą elektroniczną[14]. Może być to również definiowane jako „produkt marketingowy"[15], który jest oferowany przez pracowników banku klientowi.

Usługi bankowe mają charakter pieniężny i odpłatny, najczęściej występują w formie umów[16]. Usługi bankowe, a zwłaszcza wykonywane w ich ramach czynności, często nazywane również są operacjami bankowymi, co jest błędne z racji tego, iż nie wszystkie czynności bankowe mają charakter operacji, np. doradztwo na rzecz klientów[17].

Czynności bankowe dzielą się na:

1) „czynności bankowe *sensu stricto* – zastrzeżone wyłącznie dla banków, m.in. udzielanie kredytów i gwarancji, przyjmowanie wkładów, emitowanie bankowych papierów wartościowych,
2) czynności bankowe *sensu largo* – które mogą być wykonywane zarówno przez banki, jak i podmioty niebankowe, np. udzielanie pożyczek pieniężnych, nabywanie i zbywanie wierzytelności, operacje czekowe i wekslowe, poręczenia itp."[18].

Obecnie, w myśl art. 5 PrBank, „czynnościami bankowymi są:

1) przyjmowanie wkładów pieniężnych płatnych na żądanie lub z nadejściem oznaczonego terminu oraz prowadzenie rachunków tych wkładów,

---

[12] Por. *E. Rutkowska-Tomaszewska*, Nieuczciwe praktyki na rynku bankowych usług konsumenckich, Warszawa 2011, s. 21.

[13] *W. Srokosz*, Czynności bankowe zastrzeżone dla banków, [w:] *E. Fojcik- Mastalska* (red.), Prawo bankowe w zarysie, Bydgoszcz–Wrocław 2003, s. 197.

[14] Por. *S. Flejterski*, *A. Panasiuk*, *J. Perenc*, *G. Rosa* (red.), Współczesna ekonomika usług, Warszawa 2008, s. 330.

[15] Por. *W. Srokosz*, Pojęcie usług finansowych w regulacjach prawnych Unii Europejskiej, PB 2000, Nr 9, s. 80 i nast.

[16] Por. *S. Flejterski*, *A. Panasiuk*, *J. Perenc*, *G. Rosa* (red.), *op. cit*., s. 330.

[17] Por. *Z. Krzyżkiewicz*, Podręcznik do nauki bankowości, Biblioteka Menedżera i Bankowca, Warszawa 1999, s. 69.

[18] *S. Flejterski*, *A. Panasiuk*, *J. Perenc*, *G. Rosa* (red.), *op. cit*., s. 332.

2) prowadzenie innych rachunków bankowych,
3) udzielanie i potwierdzanie gwarancji bankowych oraz otwieranie i potwierdzanie akredytyw,
4) emitowanie bankowych papierów wartościowych,
5) przeprowadzanie bankowych rozliczeń pieniężnych,
6) wykonywanie innych czynności przewidzianych wyłącznie dla banku w odrębnych ustawach,
7) udzielanie pożyczek pieniężnych,
8) operacje czekowe i wekslowe oraz operacje, których przedmiotem są warranty,
9) świadczenie usług płatniczych oraz wydawanie pieniądza elektronicznego,
10) terminowe operacje finansowe,
11) nabywanie i zbywanie wierzytelności pieniężnych,
12) przechowywanie przedmiotów i papierów wartościowych oraz udostępnianie skrytek sejfowych,
13) prowadzenie skupu i sprzedaży wartości dewizowych,
14) udzielanie i potwierdzanie poręczeń,
15) wykonywanie czynności zleconych, związanych z emisją papierów wartościowych,
16) pośrednictwo w dokonywaniu przekazów pieniężnych oraz rozliczeń w obrocie dewizowym,
17) pośrednictwo w zawieraniu umów lokaty strukturyzowanej,
18) doradztwo w odniesieniu do lokat strukturyzowanych".

Czynności zawarte w pkt 1–6 przewidziane są wyłącznie dla banku, czyli w myśl art. 2 PrBank „osoby prawnej utworzonej zgodnie z przepisami ustaw, działającej na podstawie zezwoleń uprawniających do wykonywania czynności bankowych obciążających ryzykiem środki powierzone pod jakimkolwiek tytułem zwrotnym", „inni przedsiębiorcy, podejmując się próby oferowania czynności zarezerwowanych dla banków, mogą zostać ukarani grzywną do 5 mln zł lub karą pozbawienia wolności do lat trzech[19]". W przypadku czynności wymienionych w pkt 7–18 to banki nie mają na nie monopolu, lecz muszą rywalizować z innymi przedsiębiorcami o klienta.

Usługi bankowe to kategoria usług o charakterystycznych cechach, do których zalicza się:
1) niematerialność, czyli niemożność dotknięcia, obejrzenia produktu,
2) niejednorodność, czyli zróżnicowanie ze względu na znaczący udział personelu bankowego w procesie sprzedaży,

[19] https://www.nbportal.pl/slownik/pozycje-slownika/czynnosci-bankowe (dostęp: 27.5.2018 r.).

3) charakter abstrakcyjny, czyli potrzeba wyjaśnienia klientowi, na czym polega jego potrzeba,
4) rozłożenie w czasie konsumpcji – oznacza to, że usługi bankowe mogą być dobrami o rozłożonej w czasie konsumpcji, np. kredyt hipoteczny,
5) brak rozdzielności procesu świadczenia i konsumpcji usługi, czyli konsumpcja w czasie bezpośredniej obecności klienta w banku,
6) obarczenie usług bankowych ryzykiem – ryzyko bankowe jest obarczone ryzykiem handlowym i ma swoją cenę,
7) usługi bankowe jako pakiet usług – klient z reguły nie jest zainteresowany pojedynczymi usługami, lecz pakietem usług, np. do konta osobistego dołączana jest karta płatnicza,
8) brak ochrony patentowej – oznacza to, że mogą być kopiowane przez konkurentów[20].

§ 3. RODO – ochrona danych osobowych

Przez określenie „RODO" mamy na myśli rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 2016/679 z 27.4.2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy Nr 95/46/WE[21]. Rozporządzenie obowiązuje w Polsce od 25.5.2018 r., jest to akt o zasięgu ogólnym, wiążącym w całości i bezpośrednio wszystkie państwa członkowskie UE, co oznacza, że nie potrzebuje implementacji do krajowych porządków prawnych[22]. Adresatami rozporządzeń są nie tylko państwa członkowskie, ale także wszelkie instytucje, organy oraz osoby fizyczne i prawne[23]. „RODO" zastąpiło obowiązującą ustawę z 29.8.1997 r. o ochronie danych osobowych.

„Przedmiotem regulacji jest ochrona osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych. Zagwarantowanie ochrony osób, których dane poddawane są przetwarzaniu, ma umożliwić swobodny przepływ danych osobowych w Unii Europejskiej. Prawo do ochrony danych osobowych, do którego odnosi

[20] Por. *S. Flejterski*, *A. Panasiuk*, *J. Perenc*, *G. Rosa* (red.), *op. cit.*, s. 334.

[21] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 2016/679 z 27.4.2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy Nr 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz.Urz. L Nr 119, s. 1 ze zm.).

[22] Por. *A. Szachoń*, Źródła prawa Unii Europejskiej, [w:] *A. Kuś* (red.), Prawo Unii Europejskiej z uwzględnieniem Traktatu z Lizbony, Lublin 2010, s. 181.

[23] *Ibidem*, s. 181.

się komentowany przepis, jest jednym z podstawowych praw i wolności chronionych na mocy rozporządzenia”[24].

Artykuł 4 rozporządzenia zawiera katalog pojęć użytych w akcie prawnym, który w dużej części zawiera *novum* co do wcześniejszych regulacji. „Nowościami są np. pojęcia profilowania (pkt 4), pseudonimizacji (pkt 5), ograniczenia przetwarzania (pkt 3), danych genetycznych (pkt 13) czy biometrycznych (pkt 14), a także naruszenia ochrony danych osobowych (pkt 12). Istotnej modyfikacji uległa definicja zgody (pkt 11). Nadal, co oczywiste, centralną pozycję zajmuje pojęcie danych osobowych (pkt 1)”[25].

Profilowanie oznacza każdą formę przetwarzania danych osobowych, polegającą na wykorzystaniu posiadanych danych osobowych w celu dokonania oceny niektórych czynników osobowych (np. w celu dokonania analizy bądź też prognozy aspektów dotyczących efektywności pracy tej osoby, sytuacji ekonomicznej).

Pseudonimizacja polega na takim przetworzeniu danych osobowych, aby uniemożliwić identyfikację tych danych z konkretną osobą.

Ograniczenie przetwarzania oznacza takie przechowywanie danych osobowych, by ograniczyć ich przetwarzanie w przyszłości.

Dane genetyczne to nic innego jak cechy nabyte bądź odziedziczone, ujawniające niepowtarzalne informacje fizjologiczne bądź zdrowotne danej osoby pozyskane z próbek biologicznych danej osoby.

Dane biometryczne natomiast są danymi osobowymi danej osoby fizycznej (np. dane daktyloskopijne czy wizerunek twarzy) pozwalające jednoznacznie potwierdzić identyfikację danej osoby.

W myśl rozporządzenia naruszeniem ochrony danych osobowych jest naruszenie bezpieczeństwa prowadzące do zniszczenia, utracenia, przypadkowego ujawnienia bądź też nieuprawnionego dostępu do danych osobowych.

Zgodą w rozumieniu rozporządzenia jest natomiast dobrowolne i w pełni świadome wyrażenie zgody osoby, której dane dotyczą, mogącej mieć postać oświadczenia lub działania, z którego ta zgoda wynika, na przetwarzanie danych osobowych[26].

---

[24] *P. Fajgielski*, Komentarz do rozporządzenia nr 2016/679 w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych), [w:] Ogólne rozporządzenie o ochronie danych. Ustawa o ochronie danych osobowych. Komentarz, Warszawa 2018, wersja elektr.

[25] Por. *E. Bielak-Jomaa*, *D. Lubasz* (red.), RODO. Ogólne rozporządzenie o ochronie danych. Komentarz, Warszawa 2018, wersja elektr.

[26] Por. art. 4, Dz.Urz. L Nr 119, s. 1 ze zm.

Zgodnie z art. 4 pkt 1 rozporządzenia „dane osobowe oznaczają wszelkie informacje o zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osobie fizycznej („osobie, której dane dotyczą"); możliwa do zidentyfikowania osoba fizyczna to osoba, którą można bezpośrednio lub pośrednio zidentyfikować, w szczególności na podstawie identyfikatora, takiego jak: imię i nazwisko, numer identyfikacyjny, dane o lokalizacji, identyfikator internetowy lub jeden bądź kilka szczególnych czynników określających fizyczną, fizjologiczną, genetyczną, psychiczną, ekonomiczną, kulturową lub społeczną tożsamość osoby fizycznej".

RODO wymienia enumeratywnie warunki, na podstawie których mogą być przetwarzane dane osobowe zgodnie z prawem. Według art. 6 rozporządzenia „Przetwarzanie jest zgodne z prawem wyłącznie w przypadkach, gdy – i w takim zakresie, w jakim – spełniony jest co najmniej jeden z poniższych warunków:

1) osoba, której dane dotyczą, wyraziła zgodę na przetwarzanie swoich danych osobowych w jednym lub większej liczbie określonych celów,
2) przetwarzanie jest niezbędne do wykonania umowy, której stroną jest osoba, której dane dotyczą, lub do podjęcia działań na żądanie osoby, której dane dotyczą, przed zawarciem umowy,
3) przetwarzanie jest niezbędne do wypełnienia obowiązku prawnego ciążącego na administratorze,
4) przetwarzanie jest niezbędne do ochrony żywotnych interesów osoby, której dane dotyczą, lub innej osoby fizycznej,
5) przetwarzanie jest niezbędne do wykonania zadania realizowanego w interesie publicznym lub w ramach sprawowania władzy publicznej powierzonej administratorowi,
6) przetwarzanie jest niezbędne do celów wynikających z prawnie uzasadnionych interesów realizowanych przez administratora lub przez stronę trzecią, z wyjątkiem sytuacji, w których nadrzędny charakter wobec tych interesów mają interesy lub podstawowe prawa i wolności osoby, której dane dotyczą, wymagające ochrony danych osobowych, w szczególności gdy osoba, której dane dotyczą, jest dzieckiem"[27].

Jest to katalog zamknięty, co oznacza, że tylko na tej podstawie dane mogą być przetwarzane.

„Rozporządzenie w art. 17 daje uprawnienie do żądania usunięcia danych osobowych (inaczej zwane prawem do bycia zapomnianym). Na mocy tego przepisu osoba, której dane dotyczą, ma prawo żądania od administratora niezwłocznego usunięcia dotyczących jej danych osobowych, a administrator ma obowiązek bez zbędnej zwłoki je usunąć. Obowiązek ten powstaje, gdy zachodzi jedna z poniższych sytuacji: dane te nie są już administratorowi niezbędne, została cof-

[27] Dz.Urz. L Nr 119, s. 1 ze zm.

nięta zgoda na ich przetwarzanie, osoba, której dane dotyczą, wnosi sprzeciw co do ich przetwarzania bądź były one przetwarzane niezgodnie z prawem”[28]. Ponadto administrator danych, któremu cofnięto zgodę, zobowiązany jest bez zbędnej zwłoki zawiadomić inne podmioty, którym te dane zostały przekazane, o tym, że dana osoba cofnęła zgodę na przetwarzanie danych i zażądała ich niezwłocznego usunięcia.

Aby móc skorzystać z tego uprawnienia, musi być spełniony jeden z warunków wymienionych w art. 17 rozporządzenia, a mianowicie:

1) dane osobowe nie są już niezbędne do celów, w których zostały zebrane lub w inny sposób przetwarzane,
2) osoba cofnęła zgodę, na której opiera się przetwarzanie, i nie istnieje podstawa prawna, by nadal przetwarzać dane,
3) osoba wnosi sprzeciw na mocy art. 21 ust. 1 oraz nie istnieją uzasadnione prawnie podstawy przetwarzania lub osoba przeciwstawia się przetwarzaniu danych w zakresie marketingu bezpośredniego,
4) dane osobowe były przetwarzane niezgodnie z prawem,
5) dane osobowe zostały zebrane przy okazji usług społeczeństwa informacyjnego (e-handel, *social media*) osobom poniżej 16 lat (w Polsce planuje się ustalić granicę na 13 lat)[29].

Głównym celem wprowadzenia RODO było poszerzenie ochrony danych osobowych, które są pozyskiwane, przechowywane oraz przetwarzane przez różne instytucje czy podmioty prowadzące działalność gospodarczą na terenie UE. Komisja Europejska uzasadniała wprowadzenie tych przepisów postępem technologicznym, który ułatwia udostępnianie informacji o osobach fizycznych na szeroką skalę, oraz globalizacją, której przykładem mogą być wszelkiego rodzaju media społecznościowe, a także szeroko rozumianą działalnością w Internecie[30].

§ 4. Banki a RODO

Wprowadzenie RODO do systemu prawnego wymusiło dokonanie zmian w przepisach dotyczących m.in. funkcjonowania przepisów dotyczących instytucji finansowych, w tym przepisów prawa bankowego. Do momentu wprowadzenia przepisów rozporządzenia sprzedaż usług przez banki opierała się głównie na zgodach marketingowych.

[28] https://praca.gazetaprawna.pl/artykuly/1081570,rodo-kary-za-dane-osobowe-w-cyfrowych-bazach-i-na-papierze.html. (dostęp: 16.12.2018 r.).

[29] https://logsystem.pl/blog/rodo-a-prawo-do-bycia-zapomnianym/ (dostęp: 16.12.2018 r.).

[30] Por. *A. Krasuski*, *op. cit*., s. 17.

Rozporządzenie umacnia obowiązek informacyjny, co oznacza, że każdy podmiot ma prawo wiedzieć, jakim procesom będą poddawane jego dane osobowe, oraz w każdej chwili może domagać się udzielenia informacji na temat procedur ich przetwarzania. Co istotne, obowiązek informacyjny powinien zostać spełniony już w trakcie pozyskania danych osobowych klienta. Bank ma zatem obowiązek dopilnowania, aby każdy klient zapoznał się z klauzulami informacyjnymi, zanim jego dane zostaną poddane procesom przetwarzania[31].

Obowiązkiem banku jest szczegółowe informowanie klienta o sprawach związanych z administrowaniem danych, o sposobie ich pozyskiwania i przetwarzania, a ponadto wskazywanie celu ich przetwarzania.

Zgoda klienta na przetwarzanie jego danych osobowych musi być dobrowolna. Nie można rozporządzać jego danymi osobowymi bez uprzedniej zgody ani rozpowszechniać jego danych innym osobom. Klient powinien zostać poinformowany o tym, kto zostanie administratorem jego danych osobowych.

W myśl rozporządzenia administratorem danych będzie konkretny bank, w którym został powołany Inspektor Ochrony Danych, gdyż na podstawie art. 37 inspektor wyznaczany jest przez administratora i pomiot przetwarzający w sytuacji, gdy:

a) „przetwarzania dokonują organ lub podmiot publiczny, z wyjątkiem sądów w zakresie sprawowania przez nie wymiaru sprawiedliwości;
b) główna działalność administratora lub podmiotu przetwarzającego polega na operacjach przetwarzania, które ze względu na swój charakter, zakres lub cele wymagają regularnego i systematycznego monitorowania osób, których dane dotyczą, na dużą skalę lub
c) główna działalność administratora lub podmiotu przetwarzającego polega na przetwarzaniu na dużą skalę szczególnych kategorii danych osobowych, o których mowa w art. 9, lub danych osobowych dotyczących wyroków skazujących i czynów zabronionych, o czym mowa w art. 10”[32].

Do kategorii danych osobowych przetwarzanych przez bank zalicza się:

a) dane identyfikacyjne – bank musi sprawdzić, czy wypłaca środki pieniężne odpowiedniej osobie i musi być to zabezpieczone w odpowiedni sposób, aby uniknąć sytuacji, gdzie po wypłatę tych środków do banku zgłosi się osoba nieuprawniona, a bank nie będzie mógł stwierdzić, czy wypłaca wyżej wymienione środki odpowiedniej osobie,
b) dane adresowe – klienci banków otrzymują korespondencję, np. nową kartę kredytową, która jest wysyłana za pośrednictwem operatora pocztowego prze-

[31] https://www.bankier.pl/wiadomosc/RODO-w-bankach-Bedzie-mniej-wciskania-klientom-ofert-7587963.html (dostęp: 16.12.2018 r.).

[32] Dz.Urz. L Nr 119, s. 1 ze zm.

syłką listową lub przesyłką rejestrowaną w rozumieniu ustawy z 23.11.2012 r. – Prawo pocztowe[33],

c) dane kontaktowe – ułatwiają kontakt konsultanta z klientem np. w celu złożenia klientowi banku nowej oferty.

Bank może przetwarzać dane osobowe w następujących celach:

a) „przedstawienia ofert lub rozpatrzenia wniosku o produkt oferowany przez Bank lub usługę świadczoną przez Bank, w tym w imieniu i na rzecz spółek z Grupy Kapitałowej Banku i podmiotów współpracujących z Bankiem, na podstawie art. 6 ust. 1 lit. b lub lit. f rozporządzenia, (…)
b) dokonania oceny zdolności kredytowej i analizy ryzyka kredytowego, na podstawie art. 6 ust. 1 lit. b–c rozporządzenia, (…)
c) rozpatrzenia reklamacji, wniosków oraz odwołań, na podstawie art. 6 ust. 1 lit. b–c i lit. f rozporządzenia, (…)
d) marketingu, w tym promocji produktów oferowanych przez Bank lub usług świadczonych przez Bank lub spółki z Grupy Kapitałowej Banku lub podmioty współpracujące z Bankiem, na podstawie art. 6 ust. 1 lit. f rozporządzenia, (…)
e) wykrycia i ograniczenia nadużyć finansowych związanych z działalnością Banku, jak również w celu zapewnienia bezpieczeństwa przechowywania środków pieniężnych klientów Banku oraz prowadzenia postępowań wyjaśniających, na podstawie art. 6 ust. 1 lit. f rozporządzenia"[34].

W następujących sytuacjach dane mogą być udostępniane przez bank:

1) „podmiotom i organom, którym Bank jest zobowiązany lub upoważniony udostępnić dane osobowe na podstawie powszechnie obowiązujących przepisów prawa, w tym podmiotom oraz organom uprawnionym do otrzymania od Banku danych osobowych lub uprawnionych do żądania dostępu do danych osobowych na podstawie powszechnie obowiązujących przepisów prawa, w szczególności na podstawie art. art. 104 ust. 2 i art. 105 ust. 1 i 2 ustawy – Prawo bankowe,
2) podmiotom, którym Bank powierzył wykonywanie czynności bankowych lub czynności związanych z działalnością bankową na rzecz Banku,
3) instytucjom, o których mowa w art. 105 ust. 4 ustawy – Prawo bankowe,
4) organom i podmiotom uprawnionym do otrzymania danych osobowych na podstawie art. 149 lub 150 ustawy o obrocie instrumentami finansowymi lub innych przepisów prawa, dotyczących obrotu instrumentami finansowymi (w zakresie usług powierniczych świadczonych przez Bank na podstawie art. 119 ustawy o obrocie instrumentami finansowymi, lub usług wykonywa-

[33] Ustawa z 23.11.2012 r. – Prawo pocztowe (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1041 ze zm.).
[34] https://www.pkobp.pl/rodo/ (dostęp: 10.6.2018 r.).

nych przez Bank na podstawie art. 70 ust. 2 ustawy o obrocie instrumentami finansowymi),
5) biurom informacji gospodarczej, działającym na podstawie ustawy o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych, na podstawie przepisów tej ustawy,
6) podmiotom z Grupy Kapitałowej Banku i podmiotom współpracującym z Bankiem, w związku z produktami i usługami oferowanymi przez te podmioty. Lista tych podmiotów dostępna jest na stronie internetowej Banku w zakładce „RODO" oraz w oddziałach i agencjach Banku"[35].

W przypadkach mających uzasadnienie bank może udostępnić dane osobowe podmiotom mającym siedzibę poza Europejskim Obszarem Gospodarczym (m.in. USA, Chiny) oraz organizacjom międzynarodowym (np. Stowarzyszenie na rzecz Światowej Międzybankowej Telekomunikacji Finansowej, czyli inaczej potocznie zwane „SWIFT"), do których transfer jest niezbędny w celu wykonania zleconej bankowi usługi. Przekazanie danych poza EOG następuje na podstawie zawartych z odbiorcą danych standardowych klauzul umownych, których treść ustalona została przez Komisję.

Dane osobowe powinny być przechowywane na podstawie obowiązujących przepisów prawa np. w celach archiwalnych, a także „ustalenia i dochodzenia roszczeń przez Bank w związku z prowadzoną działalnością, w tym restrukturyzacji, windykacji, egzekucji wierzytelności, podejmowania działań w celu znalezienia nabywców na majątek stanowiący zabezpieczenie umowy oraz sprzedaży wierzytelności wynikającej z tej umowy lub obrony przed roszczeniami kierowanymi wobec Banku, przed organami ścigania, organami orzekającymi, w tym sądami powszechnymi, sądami administracyjnymi, Sądem Najwyższym, w postępowaniach administracyjnych, w tym podatkowych"[36].

Zgodnie z rozporządzeniem klientowi banku przysługuje:
1) prawo dostępu do danych zebranych przez bank,
2) prawo do wiedzy i informacji, w szczególności w zakresie celów, w jakich dane osobowe są przetwarzane, w miarę możliwości okresu, przez jaki dane osobowe są przetwarzane, odbiorców danych osobowych, założeń ewentualnego zautomatyzowanego przetwarzania danych osobowych oraz, przynajmniej w przypadku profilowania, konsekwencji takiego przetwarzania,
3) prawo do sprostowania danych osobowych,
4) prawo do tego, by jej dane osobowe zostały usunięte i przestały być przetwarzane, jeżeli dane te nie są już niezbędne do celów, w których były zbierane lub w inny sposób przetwarzane, jeżeli osoba, której dane dotyczą, cofnęła

[35] *Ibidem*.
[36] https://www.pkobp.pl/rodo/ (dostęp: 10.6.2018 r.).

zgodę lub jeżeli wniosła sprzeciw wobec przetwarzania danych osobowych jej dotyczących, lub jeżeli przetwarzanie jej danych osobowych nie jest z innego powodu,
5) prawo do usunięcia danych przez zobowiązanie administratora, który upublicznił te dane osobowe, do poinformowania administratorów, którzy przetwarzają takie dane osobowe, o usunięciu wszelkich łączy do tych danych, kopii tych danych osobowych lub ich replikacji,
6) prawo wniesienia w dowolnym momencie, bezpłatnie sprzeciwu wobec tego przetwarzania, pierwotnego lub dalszego – w tym profilowania, jeśli jest ono powiązane z marketingiem bezpośrednim[37].

W omawianych powyżej przepisach znaleźć można postanawiania dotyczące odpowiedzialności w zakresie przetwarzania danych osobowych. Zgodnie z rozporządzeniem wyróżnić można:
1) odpowiedzialność administracyjną – jest to np. wydawanie decyzji przez Głównego Inspektora Ochrony Danych Osobowych w sprawie zakazu przetwarzania danych,
2) odpowiedzialność karną, czyli kara grzywny lub pozbawienia wolności od roku do 3 lat, kary pieniężne mają być skuteczne, proporcjonalne oraz odstraszające,
3) odpowiedzialność cywilnoprawną, roszczenia o zadośćuczynienie za doznaną krzywdę wyrządzoną wskutek niewłaściwego przetwarzania danych,
4) odpowiedzialność na podstawie prawa pracy, kary porządkowe, postępowania zmierzające do ustania stosunku pracy,
5) odpowiedzialność finansową, nałożenie kar pieniężnych do 200 000 zł,
6) złożenie zawiadomienia o możliwości popełnienia przestępstwa.

§ 5. Wnioski

Ochrona danych osobowych jest podstawowym prawem przysługującym każdemu obywatelowi. „Rozporządzenie wprowadza wiele korzyści dla osób prywatnych, w tym większą transparentność w odniesieniu do użycia danych osobowych, tj. nakazuje upowszechnienie informacji, kto, kiedy i w jakim procesie wykorzystał poszczególne dane”[38]. Przepisy rozporządzenia ujednoliciły porządki prawne państw członkowskich UE. Komisja Europejska w 2015 r. przeprowadziła badania wśród obywateli państw członkowskich UE. „Okazało się, że 67%

[37] Dz.Urz. L Nr 119, s. 1 ze zm.

[38] https://www.bankier.pl/wiadomosc/RODO-zmiany-w-ochronie-danych-osobowych-w-2018-roku-Najwazniejsze-informacje-7563322.html (dostęp: 16.12.2018 r.).

respondentów martwi fakt, że nie mają kontroli nad informacjami o sobie, które pojawiają się w Internecie. Natomiast 89% badanych uznało, że wszyscy mieszkańcy UE powinni mieć taki sam poziom ochrony swoich danych, niezależnie od kraju zamieszkania"[39].

Na chwilę obecną ciężko jest jednoznacznie ocenić poziom dostosowania rozwiązań krajowych do RODO z uwagi na brak wykształcenia się jeszcze pragmatyki stosowania, jak również właściwego orzecznictwa w tym zakresie.

Abstrakt

Dnia 25.5.2018 r. weszło w życie rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 2016/679 z 27.4.2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy Nr 95/46/WE, inaczej zwane RODO (z ang. *General Data Protection Regulation*, GDPR). Jego głównym celem jest ochrona osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych, możliwości ich zmiany bądź żądania usunięcia.

W niniejszej publikacji starano się pokazać wpływ RODO na instytucje finansowe w Polsce, na przykładzie funkcjonowania banków. Omówiono, czym są usługi finansowe, czym bankowe, dokonano ogólnej charakterystyki rozporządzenia, a także omówiono zmiany, jakie zaszły po wprowadzeniu tych przepisów na świadczenie usług bankowych.

Słowa kluczowe: usługi finansowe, usługi bankowe, RODO, dane osobowe, ochrona danych osobowych.

Abstract

On May 25, 2018, General Data Protection Regulation, GDPR, otherwise known as RODO came into force.. Its main purpose is to protect individuals in the processing of personal data, to ensure the possibility of changing them or to request their removal.

This publication attempts to show the influence of GDPR on financial institutions in Poland, on the example of the functioning of banks. It covers such issues as financial services, banking activities, the general characteristics of the Regulation, and also the changes that have occurred since the introduction of the provisions in the provision of banking services.

Keywords: *financial services, banking services, GDPR, personal data, protection of personal data.*

[39] https://www.bankier.pl/wiadomosc/RODO-zmiany-w-ochronie-danych-osobowych-w-2018-roku-Najwazniejsze-informacje-7563322.html (dostęp: 16.12.2018 r.).

Rozdział II. Charakter przepisów o umowie ubezpieczenia w świetle art. 807 KC, czyli sic transit imago mundi

Chapter II. Nature of the provisions on the insurance contract in the light of article 807 of the Civil Code i.e. sic transit imago mundi

Dariusz Fuchs[*]

§ 1. Uwagi wstępne

Artykuł 807 § 1 KC stanowi, że „Postanowienia ogólnych warunków ubezpieczenia lub postanowienia umowy ubezpieczenia sprzeczne z przepisami ni-

* *Dr hab. Dariusz Fuchs* jest pracownikiem naukowym w Katedrze Prawa Cywilnego i Prawa Prywatnego Międzynarodowego WPiA Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Jest także członkiem Project Group on a Restatement of European Insurance Contract Law; PEICL (od 2006 r.) przygotowującym dla Komisji Europejskiej projekt prawa europejskiego o umowie ubezpieczenia, członkiem Komitetu Strategicznego Polskiego oddziału AIDA (Światowe Stowarzyszenie Prawa Ubezpieczeniowego), a także członkiem Project Group on a Project of Reinsurance Contract Law (od 2016 r.; PRICL). Radca prawny, właściciel kancelarii w Katowicach. Pełni funkcję arbitra w sporach krajowych i międzynarodowych rozstrzyganych w Sądach Arbitrażowych oraz Polubownych przy: Krajowej Izbie Gospodarczej, Urzędzie Rzecznika Finansowego, Urzędzie Komisji Nadzoru Finansowego, Regionalnej Izbie Gospodarczej w Katowicach. W powyższych sądach jest wpisany na listy stałych lub rekomendowanych sędziów polubownych. Ze względu na tę aktywność jest także jednym z członków Stowarzyszenia Sędziów Sądów Polubownych. Został wpisany na listę stałych mediatorów przy: Sądzie Okręgowym w Warszawie, Sądzie Okręgowym w Katowicach i Sądzie Okręgowym w Gliwicach. Jest także wpisany na listę stałych mediatorów przy Komisji Nadzoru Finansowego, Regionalnej Izbie Gospodarczej w Katowicach, jak również Śląskiego Centrum Arbitrażu i Mediacji w Katowicach (szczegóły: www.dariuszfuchs.pl).